

Голові разової спеціалізованої вченої ради
(спеціальність 061 Журналістика) у
Сумському державному університеті,
доктору філологічних наук, старшому
викладачу кафедри журналістики та
філології Сумського державного
університету
Черниш Анні Євгеніївни

Відгук

**офіційного опонента, доктора історичних наук, в.о. декана факультету
журналістики, професора кафедри теорії і практики журналістики
Львівського національного університету імені Івана Франка
Крупського Івана Васильовича
на дисертаційне дослідження Отрішко Марини Анатоліївни
«Медіакультура та медіадискурс інформаційного простору малих міст
України: соціокомунікаційна модель»,
поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії
зі спеціальності 061 «Журналістика»**

Актуальність обраної теми. Медіакультура є ключовим елементом сучасного інформаційного суспільства, що впливає на всі аспекти життя, включаючи культурний, соціальний та економічний розвиток. Інформація сьогодні стала стратегічним ресурсом, який формує цінності та моделює поведінку суспільства. Особливої уваги потребує медіакультура малих міст України, адже їхній інформаційний простір має свої унікальні риси та виклики.

Сучасний інформаційний простір характеризується динамічними змінами, що відбуваються на тлі розвитку цифрових технологій та глобалізаційних процесів. У цьому контексті малі міста виступають

своєрідними локальними осередками, де проявляються загальні тенденції медіаспоживання.

Як слушно зауважує автор, «культурна пам'ять стає провідним аспектом ревіталізації міського простору» (С. 19), слугуючи інструментом збереження історичних цінностей і відновлення місцевої ідентичності. Водночас, публічні простори цих міст нерідко потребують модернізації, щоб забезпечити ефективну комунікацію та задоволення культурних потреб громади.

З огляду на вищезазначене, у дисертаційному дослідженні автор акцентує увагу на малих містах України, які вирізняються винятковим соціокультурним середовищем, що формує їхній унікальний інформаційний простір і впливає на розвиток медіакультури. Медіадискурсивні процеси впливають на громадську думку, інформування та суспільно-політичні переконання. У час інформаційної війни його аналіз дозволяє зрозуміти, як мешканці малих міст сприймають і використовують інформацію.

У такому розрізі дисертаційне дослідження Отрішко Марини Анатоліївни, яке усебічно аналізує механізм функціонування медіакультури та медіадискурсу в інформаційному просторі малих, відображає сучасні тенденції. За словами автора «культурна спадщина малих міст, як і природні ресурси, є однією із головних складових добробуту регіонів» (С. 22). Запровадження результатів дослідження сприятиме залученню культурної спадщини як інформаційного ресурсу для розвитку малих міст і дозволить їм суттєво покращити організацію соціокультурного середовища та економічну діяльність їхніх мешканців.

Отже, обрана тема дисертаційного дослідження «Медіакультура та медіадискурс інформаційного простору малих міст України: соціокомунікаційна модель» є безумовно актуальною та має практичну значущість для журналістської сфери.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційне дослідження виконано в межах: 1) міжнародного грантового проєкту Journalism Education for Democracy in Ukraine: Developing

Standards, Integrity and Professionalism (Журналістська освіта задля демократії в Україні: розробка стандартів, доброчесність та професіоналізм) – проект ЄС ЕРАЗМУС+, № 598964- EPP-1-2018-1-UK-EPPKA2-SVHE-JP, 2018–2022 pp.; 2) науково-дослідної роботи кафедри журналістики та філології факультету ІФСК СумДУ «Особливості формування національного інформаційного простору України: від радянської системи ЗМІ до демократичної моделі» (номер державної реєстрації 0115U001713) та «Сучасний масовокомунікаційний простір: історія, реалії, перспективи» (номер державної реєстрації 0121U111164).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

У дисертаційному дослідженні здійснено спробу дослідити особливості функціонування медіакультури та медіадискурсу в інформаційному просторі малих міст України, а також визначити його соціокомунікаційну модель. Дослідження базується на глибокому вивченні наукових робіт вітчизняних і зарубіжних фахівців, що дозволило систематизувати теоретичні й практичні засади, а також уточнити категорійний апарат для аналізу концепту «місто» з позиції його інформаційно-комунікаційних властивостей.

Практичні методи, використані автором, переконливо демонструють ґрунтовність опрацювання теми дисертації, зокрема методи моделювання, контент-аналізу та емпіричного аналізу, що дозволило сформувати соціокомунікаційну модель медіадискурсу інформаційного простору малих міст України та визначити медіакультуру в інформаційно-комунікаційному середовищі малих міст як системи, що відображає класифікацію комунікаційно-інформаційної значущості та об'єднує завдання цієї аудиторії у процесах споживання та створення медіапродуктів, реалізованих у часопросторових межах малого міста.

Мета роботи та визначені відповідно до неї завдання послідовно висвітлені в розділах дисертації, сформованих у чітку та логічно обґрунтовану структуру.

У першому розділі дисертації *«Теоретико-методичні засади дослідження: понятійно-категоріальний апарат»* автор з'ясовує стан дослідження проблеми та окреслює понятійно-категоріальний апарат концепту «місто», його інформаційно-комунікаційні характеристики та публічно-комунікаційні ознаки. Автор дисертації обґрунтовано доходить висновку, що «дослідження медіадискурсу культурної політики малих міст щодо свого функціонування у інформаційному просторі відсутнє» (С. 55), що й стає предметом розгляду. Слід також підкреслити глибину обґрунтування автором теоретичних положень, адже у дисертаційному дослідженні здійснено комплексний аналіз теоретичних складових, визначено основні функції міста, істотні ознаки, схарактеризовано поняття концепту «місто», тож твердження про те, що медіадискурс культурної політики малих міст щодо свого функціонування у інформаційному просторі потребує уточнень, не підлягає сумніву.

У другому розділі дисертації *«Функціонування культурологічного дискурсу інформаційного простору: публічно-комунікаційна характеристика»* автором здійснено аналіз структури інформаційного простору. Зокрема, дисертант акцентує увагу на комунікаційно-естетичній та інформаційно-супровідній складовій міського медіапростору, що яскраво проявляється у вуличному мистецтві. Автор влучно зауважує, що «концепт медіадискурсу поняття «мурал» містить візуалізаційно-графічну комунікаційну медіакультуру сприйняття інформації» (С. 62), а також розглядає їхні функції та доцільність розташування у просторі.

У дисертаційному дослідженні особливої уваги заслуговує розгляд медіадискурсу та медіакультури під призмою «теорії малих справ», що започаткована у США з 2010 р. та «має на меті розвиток креативності малих міст шляхом проектів, які реалізуються міськими жителями» (С. 82).

Позитивним, на нашу думку є те, що автором висвітлені концептуальні характеристики культурологічного дискурсу інформаційного простору малих міст України. Зокрема зацентровано увагу на тому, що малі міста в Україні,

«функціонуючи у інформаційному просторі медіадискурсу, наукового, комунікаційно-публічного, є потужними осередками сталого розвитку країни та формування її медіакультури» (С. 81), вони можуть долучатися до комунікаційно-публічного медіакультурного процесу шляхом участі у програмах міжнародного культурного співробітництва. Автор доходить висновку щодо важливості популяризації культури малих міст України як вагомого чинника розвитку депресивних територій. Це твердження, на нашу думку, є одноголосним із європейськими цінностями і стратегіями розвитку територій.

У третьому розділі дисертації *«Соціокомунікаційна модель інформаційного простору малих міст України»* автор розглядає медіакультуру та контентне наповнення інформаційного простору малих міст України (м. Шостка (Сумська область), м. Бердичів (Житомирська область), м. Стрий (Львівська область)) та зауважує, що «культурологічний дискурс малих міст України складається із журналістських матеріалів на медіаресурсах малих міст України, що функціонують у медіасередовищі» (С. 97). Дисертант доводить, що між дискурсами міст є відмінність, зокрема контент-аналіз свідчить про меншу інтенсивність культурологічного дискурсу на сайті м. Стрий, а також додає, що «особливості медіакультури інформаційного простору малих міст України відображають складну картину медійного середовища в умовах обмежених ресурсів та унікальних викликів, які інші території можуть не відчувати» (С. 109).

Важливим, на наш погляд, є формування соціокомунікаційної моделі медіадискурсу інформаційного простору малих міст України за допомогою емпірико-прикладного аналізу, а також проведення кластерного аналізу з метою виявлення основних тенденцій медіадискурсу як визначального елементу соціокультурної моделі інформаційного простору малих міст. Автор наводить детальну статистику дослідження, що дає змогу проаналізувати споживання та продукування медіадискурсу, а також окреслити напрямки подальших досліджень.

Висновки дисертаційного дослідження є чіткими, збалансованими та узгодженими з матеріалом розділів дисертації, повністю відображаючи завдання, поставлені автором для досягнення мети. Дисертація в цілому відповідає вимогам освітньо-наукової програми підготовки доктора філософії за спеціальністю 061 «Журналістика» і має достатній рівень обґрунтованості представлених положень.

Достовірність і наукова новизна одержаних результатів.

Достовірність отриманих результатів дисертації підтверджується застосуванням різноманітного емпіричного матеріалу та ретельним аналізом наукових праць, що пов'язані з темою дослідження. Всі результати базуються на чітких методичних підходах і відповідають актуальним вимогам наукової достовірності.

Одержані автором результати підтверджують наукову новизну та теоретичну значущість його досліджень у галузі журналістики. Так, автором наукової роботи уперше здійснено всебічний огляд наукових праць українських та зарубіжних вчених з проблематики медіакультури та медіадискурсу в інформаційному просторі малих міст України, що дозволило ґрунтовніше зрозуміти їх функціонування в межах соціокомунікаційної моделі. Зокрема, детально розкрито категоріально-понятійний апарат, включаючи ключові поняття, такі як «інформаційний публічний простір», «креативність», «місто» та інші, що мають вагоме значення для теми дослідження. На основі отриманих результатів опитування мешканців малих міст, що дозволило з'ясувати характерні риси функціонування медіадискурсу, було розроблено соціокомунікаційну модель медіадискурсу. Враховуючи якісно-кількісний аналіз отриманих результатів за допомогою статистичних методів, автор дійшов до важливих висновків щодо розвитку медіакультури в контексті міського публічного інформаційного простору.

У дисертації набули подальшого розвитку теоретичні дослідження концепту медіакультури та медіадискурсу інформаційного простору малих міст України щодо функціонування соціокомунікаційної моделі.

Значним досягненням дисертанта є його вагомий внесок у вивчення інформаційного простору, зокрема процесів становлення та формування креативних міст в історичній еволюції людства. Автором також детально охарактеризовано креативний інформаційний простір сучасного міста та виявлено ключові проблеми розвитку медіакультури в інформаційному просторі малих міст України, що є важливим аспектом для подальших досліджень у цій галузі.

Дотримання вимог академічної доброчесності.

Дослідження тексту дисертації Отрішко Марини Анатоліївни засвідчило дотримання вимог академічної доброчесності. За результатами перевірки та аналізу матеріалів дисертаційного дослідження не виявлено ознак академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації (Протокол перевірки роботи на плагіат системою Unicheck від 01.11.2024 р.). Запозичення, виявлені в роботі, належно оформлені і не містять ознак плагіату.

Повнота викладу основних результатів дисертації в опублікованих працях.

Беззаперечним підтвердженням високого рівня апробації дослідження є представлення основних положень дисертації у 17 наукових публікаціях. Три статті опубліковані автором у фахових збірниках і журналах (одноосібно), три статті у фахових збірниках і журналах (у співавторстві). Значущість та ґрунтовність проведеного дослідження засвідчує одна стаття у виданні, індексованому в міжнародній наукометричній базі «Scopus» (у співавторстві). Опубліковано десять тез доповідей на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях.

Теоретичне та практичне значення одержаних результатів.

Отримані результати дисертаційного дослідження Отрішко Марини Анатоліївни мають і теоретичну, і практичну цінність у галузі журналістики, оскільки їх можна застосовувати в теоретико-прикладних дослідженнях медіакультури та медіадискурсу інформаційного простору малих міст України, а також долучати до розробки стратегій вдосконалення

медіакультури малих міст України, використовувати у підготовці здобувачів освіти та розробці навчальних програм зі спеціальності 061 «Журналістика»; візуалізаційні матеріали рекомендовані для створення підручників, посібників і методичних розробок.

Оцінка ідентичності анотації та основних положень дисертації.

Аналіз анотації підтверджує її відповідність ключовим положенням дисертації. Отрішко Мариною Анатоліївною чітко сформульовано основні результати, які повністю узгоджуються з текстом роботи. Анотація підготовлена відповідно до чинних вимог і представлена українською та англійською мовами.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації.

З огляду на наукову цінність та практичне значення дисертації, вважаємо важливим, щоб дисертант під час захисту роз'яснив питання, що потребують додаткового уточнення, оскільки це дозволить детальніше розкрити положення, викладені в дослідженні:

1) У розділі 2 Ви розглядає культурний дискурс малих міст в Україні, акцентуючи увагу на тому, що він є важливою складовою культурного життя країни і має свої особливості та виклики, при цьому згадуєте про локальну ідентичність. Які приклади локальної ідентичності в малих містах України Ви можете означити?

2) У дисертаційному дослідженні, розглядаючи візуалізаційно-графічне супроводження інформаційного простору, Ви акцентуєте увагу на муралах та їх функціях. Поясніть, у чому проявляється соціальна функція? Чи трансформувалося вуличне мистецтво у період повномасштабного вторгнення?

3) У дисертації Ви зазначаєте, що вплив медіа насамперед спрямований на формування картини світу та ціннісних орієнтирів масової свідомості. Уточніть, будь ласка, як медіа впливають на формування громадської думки в малих містах України?

Однак, хочемо підкреслити, що представлене дослідження справляє позитивне враження та заслуговує на високу оцінку. Поставлені запитання

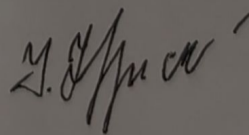
мають на меті уточнення, що дозволить дисертантові продемонструвати глибину вивчення обраної проблеми.

Загальний висновок та оцінка дисертації.

Аналіз дисертаційного дослідження Отрішко Марини Анатоліївни «Медіакультура та медіадискурс інформаційного простору малих міст України: соціокомунікаційна модель» демонструє самостійність, ґрунтовність і важливість наукової роботи, що робить її вагомим внеском у процесі розробки стратегій покращення медіакультури в малих містах України, сприянні культурного розвитку та підвищенні якості інформаційного середовища медіадискурсу. Враховуючи актуальність теми, новизну, обґрунтованість теоретичних аспектів та практичну цінність результатів, дисертація відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертацій» та Постанови Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 «Порядку присудження ступеня доктора філософії». Тому автор, Отрішко Марина Анатоліївна, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 061 «Журналістика».

Офіційний опонент:

доктор історичних наук, в.о. декана
факультету журналістики, професор
кафедри теорії і практики журналістики
Львівського національного університету
імені Івана Франка

Іван Крупський

21 січня 2025 року

Підпис проф. І.В. Крупського засвідчую.

Вчений секретар Львівського національного
університету імені Івана Франка

Грабовецька О.С.